

Колеснікова Тетяна Олександрівна
курсантка 3-го курсу Інституту підготовки
юридичних кадрів для Служби безпеки України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМАТИКА КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ ЯК ОБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ НА ПРИКЛАДІ СКІФСЬКОГО ЗОЛОТА

Культурні цінності виступають специфічним об'єктом цивільних прав, який потребує детального правового регулювання, а їх оборот породжує низку проблем, що проглядається на фоні спорів щодо скіфського золота.

Виставка історико-культурних цінностей, з умовною назвою «Скіфське золото», що проходила з 7 лютого по 31 серпня 2014 в археологічному музеї Алларда Пірсона за сприяння Амстердамського університету, стала об'єктом судових суперечок між Україною та музеєм Алларта Пірсона та кримських музеїв. Потрібно зауважити, що більшість предметів, які були відібрані на виставку навіть не є виробами з коштовних металів, навіть не всі з них належали скіфам. Виставка охоплювала хронологічні рамки від античності до раннього середньовіччя.

Україна виступила проти незаконної передачі права власності на артефакти української виставки «Крим. Золотий острів у Чорному морі» до Російської Федерації. Українські музеї опинилися під загрозою грабування та захоплення в умовах окупації.

Треба зазначити, що у законодавстві України є багато недиференційованих взаємопоглинаючих понять, а саме «культурна спадщина», «культурні цінності» та інше. І тому визначити до чого саме буде відноситися «Скіфське золото» складно. У Законі України «Про культуру» визначається поділ на рухомі та нерухомі культурні цінності, які входять до складу культурної спадщини. Цим можна визначити, що коштовності на виставці будуть відноситися до рухомих цінностей. Статтею 3 Закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» зазначається, що до культурних цінностей належать культурні цінності, виявлені на території України.

Щодо права власності культурних цінностей в цивільному законодавстві є відповідні статті, а саме стаття 319 ЦКУ, яка визначає, що особливості здійснення права власності на культурні цінності вста-

новлюються законом. Стаття 321 ЦКУ зазначає, що право власності є непорушним. Ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права чи обмежений у його здійсненні. Особа може бути позбавлена права власності або обмежена у його здійсненні лише у випадках і в порядку, встановлених законом. Примусове відчуження об'єктів права власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього та повного відшкодування їх вартості, крім випадків, встановлених частиною другою статті 353 цього Кодексу. Щодо «Скіфського золота» визначається, що його власником є народ України в особі відповідних державних органів, а не музеї, але треба сказати, що «Скіфське золото» було саме частиною Музейного фонду України [1]

Апеляційний суд Амстердама вирішив, що Російська Федерація в Криму порушила низку міжнародних законодавчих актів, включаючи конвенції ЮНЕСКО та Ради Європи. Тимчасово окупований Крим – місце, де культурні цінності не охороняються та не зберігаються для майбутніх поколінь.

Україна засновує свою позицію у ході судового процесу на тому, що право власності належить народу, а не музеям. 14 грудня 2016 р. Окружний суд в Амстердамі прийняв рішення про повернути в Україну колекції скіфського золота, яка була вивезена на виставку до анексії Криму Росією. Також суд зазначив, що Крим не є суверенною державою і не може претендувати на скарби як культурну спадщину. Усі позови Український суд уповноважений вирішувати при поверненні скарбів до України.

У лютому 2017 року Україна повідомила, що музею Нідерландів перерахує компенсацію за зберігання експонатів, у випадку вступу в силу рішення суду на користь України. 28 березня 2017 року Апеляційний судом Амстердама отримано від представників кримських музеїв апеляцію на рішення суду.

28 жовтня 2021 року Апеляційний суд Амстердама оголосив рішення у справі про приналежність «скіфського золота» – колекції археологічних об'єктів, яка вже восьмий рік перебуває в Нідерландах. Її повернуть Україні. Але навіть це рішення може стати не останнім щодо справи «скіфського золота». Треба також зазначити, що згідно з нормами голландського права судові рішення починає діяти після рішення апеляційного суду. Отож, в найближчий час можна розрахо-

увати на повернення скарбів до України, з подальшим вирішенням питання про передання колекції до відповідного музею України.

Надалі інформація щодо повернення Скіфського золота в Україну є не досить висвітленою, але 11 травня під час Вторгнення Російської Федерації на територію України, яка розпочалася 24.02.2022 року, СМІ оголосили, що з краєзнавчого музею тимчасово окупованого Мелітополя російські загарбники викрали колекцію скіфського золота. Наразі за фактом злочину відкрите кримінальне провадження за ч.1 ст.438 Кримінального Кодексу України – порушення законів та звичаїв війни.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n3141>

Науковий керівник: к.ю.н, доцент Печений О. П.

Лапоха Владислава Вадимівна

*студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПИТАННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Для задоволення потреб сучасного суспільства та розвитку майнового обороту, незалежно від його організаційно-правових форм, необхідно, щоб його учасники належним чином виконували взяті ними зобов'язання. Серед різних засобів захисту прав та інтересів громадян та юридичних осіб важливе місце займає цивільно-правова відповідальність за заподіяння шкоди особи або майну громадянина, або майну юридичної особи. Одна з основних функцій цивільно-правової відповідальності – компенсаційна (відновна) реалізується шляхом відшкодування збитків [3]. Необхідно звернути увагу, що не варто вживати терміни «збитки» та «відшкодування збитків» як синоніми, так як перше – це майнові втрати, які зазнав потерпілий і має відшкодувати правопорушник, а друге – форма цивільно-правової відповідальності, внаслідок застосування якої зазначені втрати відшкодовуються.